

การพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่ถิ่นวัฒนธรรมไทยทรงดำ
ชุมชนเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี*

MODEL FOR PROMOTING THE CREATIVE PROPAGATION OF BUDDHISM
BY THE SUBDISTRICT PEOPLE'S TRAINING UNIT
OF THE SANGHA, PHETCHABURI PROVINCE

ดาวณา เกตุทอง

Dawnapa Kettong

อนุชา พลกุล

Anucha Bhalakula

พรเพ็ญ กุญแจนาค

Pornpen Kunjaenak

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Phetchaburi Buddhist College of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: anucha.bha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สำรวจชุมชนต้นแบบชาติพันธุ์ 2. ถอดบทเรียนการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำ และ 3. สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชนชาติพันธุ์ โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 คน และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ 50 คน วิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า 1. การสำรวจชุมชนต้นแบบชาติพันธุ์ ได้แก่ 1) การสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ และปลูกฝัง ทั้งอักษร การพูด การฟัง การอ่าน การเขียน 2) การจัดกิจกรรม ชาวไททรงดำจัดปีละ 1-2 ครั้ง และตามเทศกาลเฉพาะ 3) การสร้างอาชีพเสริม การเกษตร ทำเครื่องจักรสาน และการเลี้ยงหม่อนไหม การทอผ้า และ 4) การแก้ไขปัญหา เปิดเวทีกิจกรรมนำเสนอต่อที่ประชุมที่เกี่ยวข้อง 2. การถอดบทเรียนการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เมื่อเริ่มต้นโครงการ เป็นการสร้างความรู้ชุมชน การจัดการความรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน กลุ่ม องค์กร และเครือข่าย 2) การเรียนรู้ระหว่างโครงการ นำเสนอการเรียนรู้ การสืบทอดภาษาพูด และภาษาเขียน อาชีพ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมดั้งเดิม 3) การเรียนรู้หลังสิ้นสุดโครงการ การวางแผนสืบสานประเพณี วัฒนธรรม อาทิ ภูมิปัญญาด้านอาหาร ด้านศิลปะและงานฝีมือ ด้านการแสดงและการแต่งกาย และด้านการละเล่นพื้นถิ่น และ 3. สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชนชาติพันธุ์ ได้แก่ 1) การกำหนดภารกิจ การปลูกฝังความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และอาหารท้องถิ่น 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ การสืบทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านโครงสร้างบ้านเรือน อันเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ 3) การสร้างกลยุทธ์ การอนุรักษ์ภาษาพูด และภาษาเขียน อาชีพ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และ 4) การประเมินผล ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์, วัฒนธรรมไทยทรงดำ, ชุมชนไทยทรงดำเขาย้อย

Abstract

This research aims to 1. Survey the ethnic community prototypes, 2. Extract lessons from ethnic community tourism of the Thai Song Dam community, and 3. Establish a network for ethnic community conservation by interviewing 17 key informants and conducting workshops with 50 participants. The content analysis method was used to analyze the results. It was found that: 1. Surveying the ethnic community prototypes includes: 1) Creating awareness, preserving, and cultivating both letters, speaking, listening, reading, and writing; 2) Organizing activities that the Thai Song Dam people organize 1-2 times a year and during specific festivals; 3) Creating additional careers in agriculture, making woven machinery, and raising silkworms and weaving; and 4) Solving problems and opening a forum for activities to present to relevant meetings. 2. Extracting lessons from ethnic community tourism includes: 1) Learning at the beginning of the project, creating community knowledge, managing community knowledge to promote the development of learning processes for communities, groups, organizations, and networks; 2) Learning during the project, presenting learning, passing on spoken and written languages, occupations, dressing, customs, traditions, and traditional ceremonies; 3) Learning after the project ends, planning to continue traditions and cultures, such as food wisdom, arts and crafts, performances, and dressing. and in the area of local games and 3. creating a network for the conservation of ethnic communities, including 1) determining missions, instilling beliefs, rituals, traditions, culture and local food, 2) determining objectives, passing on cultural wisdom through the structure of houses, which is the identity of the Thai Song Dam people, 3) creating strategies, preserving spoken and written language, occupations, dress, customs and traditions, and 4) evaluating results, which requires cooperation from external agencies

Keywords: Ethnic community development, Thai Song Dam culture, Thai Song Dam Khao Yoi community

บทนำ

ชาวทรงดำ หรือลาวโซ่ง หรือไทยโซ่ง หรือซ่ง หรือซ่ง หรือทรง หรือสัง แปลว่า กางเกง หมายถึง กลุ่มชนที่นิยมแต่งกายด้วยสีดำ มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย บริเวณแถบเมืองแก่ง เมืองควาย เมืองตุ้ง เมืองม่วย เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด และเมืองซาง รวมเป็น 8 เมือง รวมพื้นที่ของผู้ไทชาวอีก 4 เมือง คือเมืองไล เมืองเจียน เมืองมุน หรือเมืองบาง เดิมเรียกสิบสองผู้ไทย ปัจจุบันเรียก สิบสองจุไทย กลุ่มชาติพันธุ์นี้อพยพจากเมืองเดียนเบียนฟู (เมืองแก่ง) อยู่ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม บริเวณลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ชาวทรงดำเข้าสู่ประเทศไทยผ่านมายังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการถูกกวาดต้อนและอพยพมาในประเทศไทย สมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (มาเซียล ดัสเช่ และคณะ, 2519)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญ เนื่องจากเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างแท้จริงผ่านงานสถาปัตยกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การบันทึกเรื่องราวในแต่ละยุคสมัยและวิถีชีวิตของคนในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าเกิดคุณค่าความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองและสร้างรายได้ให้กับประชาชนและจังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดภาคกลางตอนล่างที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวแต่การจัดการการท่องเที่ยวจะต้องปรับปรุงและพัฒนา สำคัญในการจัดการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอ ด้านการคมนาคม เพิ่มสัญญาณจราจรเพื่อลดอุบัติเหตุ ด้านโรงแรมและที่พัก ควรกระจายตัวในทุกอำเภอการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จัดทำแนะนำคู่มือร้านอาหารพัฒนาการให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว (สุภาวณี โบว์สุวรรณ และคณะ, 2565)

การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ พบว่า ควรประยุกต์กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนา การท่องเที่ยวของชุมชน การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม Online การจัดทำยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ (ภณธกร ปืดหน้อย และคณะ, 2567) รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง มีข้อมูล Input คือ ชุมชนควรมีการน้อมนำหลักทรงงานของในหลวง รัชกาลที่ 9 หลัก “รู้ รัก สามัคคี” และนำทุนทางวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ ได้แก่ วิถีชีวิตด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้าง ด้านการแต่งกายด้านอาหาร ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ และทุนทางวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ ได้แก่ วิถีชีวิตด้านภาษา ด้านพิธีกรรมความเชื่อ ด้านศิลปะการแสดง และด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยมีการจัดการ Process คือ การอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรม การสืบสานทุนทางวัฒนธรรม การพัฒนาและต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมเศรษฐกิจฐานรากและการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน และมีกระบวนการดำเนินงานตามแบบ “Thai Song Dam” Output คือ ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการอนุรักษ์ สืบสานวิถีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ไทยทรงดำ มีฐานเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่เข้มแข็ง และแบรนด์ Brand Image ไทยทรงดำ (อัครี กุลบุตร และคณะ, 2567)

การวิจัยนี้ต้องการศึกษาการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่วัฒนธรรมไทยทรงดำชุมชนเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี โดยการสำรวจชุมชนต้นแบบชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี การถอดบทเรียนการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี และสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี เมื่อการวิจัยนี้เสร็จสิ้นลงจะทำให้ได้ข้อมูลและแนวทางการปฏิบัติเชิงวิชาการ ที่ชาวไทยทรงดำสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเองได้อย่างมีระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจชุมชนต้นแบบชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อถอดบทเรียนการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการดำเนินเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไททรงดำ ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้นำไททรงดำ ข้าราชการ และกลุ่มผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มไททรงดำ ผู้แทนอาชีพไททรงดำ จำนวน 17 คน

1.2 ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการจากการปรึกษาที่ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไททรงดำ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้นำไททรงดำ ข้าราชการ กลุ่มผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มไททรงดำ กลุ่มผู้แทนอาชีพไททรงดำ ได้แก่ ชาวไททรงดำในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 50 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบไว้เพื่อสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบตามข้อคำถาม และสามารถเพิ่มเติมข้อเสนอแนะได้ตามที่เห็นว่าเหมาะสม

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการจากการปรึกษาที่ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไททรงดำ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้นำไททรงดำ ข้าราชการ กลุ่มผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มไททรงดำ กลุ่มผู้แทนอาชีพไททรงดำ ได้แก่ ชาวไททรงดำในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การลงพื้นที่ชุมชนไททรงดำ หมู่ที่ 5 บ้านหนองเข้ ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ข้อ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 3

3.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมพื้นที่ตัวอย่างที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์ และเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และข้อที่ 3

3.3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไททรงดำ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้นำไททรงดำ ข้าราชการ และกลุ่มผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มไททรงดำ ผู้แทนอาชีพไททรงดำ จำนวน 17 คน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ข้อ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 3

3.4 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นถิ่นวัฒนธรรมไททรงดำ ชุมชนเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การสังเกต และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ข้อ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 3

3.5 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ของคณะผู้วิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารอย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบ ด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ดำเนินการ 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1.1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไททรงดำ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้นำไททรงดำ ข้าราชการ จำนวน 5 คน 1.2) กลุ่มผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มไททรงดำ ผู้แทนอาชีพไททรงดำ จำนวน 5 คน และ 2. จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 2.1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์ไททรงดำ ได้แก่ นักวิชาการ ผู้นำไททรงดำ ข้าราชการ จำนวน 10 คน 2.2) กลุ่มผู้แทนชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้แทนกลุ่มไททรงดำ จำนวน 20 คน และ 2.3) กลุ่มผู้แทนอาชีพไททรงดำ ได้แก่ ชาวไททรงดำในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 20 คน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. การสำรวจชุมชนต้นแบบชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) การสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ และปลูกฝัง อบรมสั่งสอนในเรื่องสำเนียงเสียงภาษา ในเรื่องภาษาไททรงดำท้องถิ่นแบบเดิม เช่น อักษรภาษาเขียน การพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ภาษาที่เป็นของตนเอง 2) การจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยปัจจุบันก็ยังมีกิจกรรมท้องถิ่นไททรงดำอยู่เสมอ อย่างน้อยปีละ 1 ถึง 2 ครั้ง การแสดง ร้องรำ ฟ้อน เช่น อิน กลอน ฟ้อน แคน ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ 3) การสร้างอาชีพเสริม ชาวไททรงดำขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ เช่น ทำการเกษตร ทำเครื่องจักรสาน และการเลี้ยงหม่อนไหมทอผ้า สามารถช่วยส่งเสริมโดยการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักกันโดยแพร่หลาย และ 4) การแก้ไขปัญหา เปิดเวทีในด้านกิจกรรมที่เราต้องช่วยกันนำเสนอชาติพันธุ์ไททรงดำเข้าที่ประชุมเพื่อวางแผนสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อจะได้เล็งเห็นความสำคัญประเพณีอันดีงามของชาวไททรงดำ และใช้เป็นแนวทางพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น

2. การถอดบทเรียนการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) การเรียนรู้เมื่อเริ่มต้นโครงการ กระบวนการสร้างความรู้ของชุมชนเป็นการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน กลุ่ม องค์กร และเครือข่าย ในด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านการถอดบทเรียนด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ หลังจากเสร็จกิจกรรม และการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถมีส่วนร่วมในการรับรู้และได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็น

ประโยชน์ และยังส่งผลให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ใหม่หรือนวัตกรรม (Innovation) ขึ้นได้ 2) การเรียนรู้ระหว่างโครงการ การจัดศูนย์การเรียนรู้และศูนย์การพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะ การนิยามแต่งกายที่เน้นเสื้อผ้าสีดำ หรือสีกรมเข้ม เป็นที่มาของการเรียกชื่อ ไทยดำ หรือไทยทรงดำ เพราะชอบแต่งกายเสื้อผ้าสีดำ จึงควรนำเสนอให้เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ชัดเจน การสืบทอดภาษาพูด และภาษาเขียน อาชีพ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ การดำรงชีวิตประจำวันยังคงผูกพันกับประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิม 3) การเรียนรู้หลังสิ้นสุดโครงการ การร่วมกันประชุมเพื่อวางแผนสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อจะได้เล็งเห็นความสำคัญ ประเพณีอันดีงามของชาวไททรงดำ และใช้เป็นแนวทางพัฒนาสืบไป คนรุ่นหลังได้สืบทอดปฏิบัติกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในเรื่องของประเพณี และวัฒนธรรมไททรงดำ ทั้งนี้ ชาวไทยทรงดำบางพื้นที่ประสบปัญหาการสูญหายวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ โดยสามารถนำมาออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมกับชุมชนชาติพันธุ์ได้ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ เกี่ยวกับภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ไทดำ ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ แกงหน่อส้ม ผักจู้บ ผักนํามาคลุกกับเครื่องปรุง อาทิ น้ำปลาร้า แจ่วปลา วัตถุดิบการปรุงอาหารหาได้จากหมู่บ้าน และมีวิธีการปรุงอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) ภูมิปัญญาด้านศิลปะและงานฝีมือ ได้แก่ การทำกระดุมเงิน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทดำ หัตถกรรมจักสาน ชาวไทดำมีความประณีตในการจักสาน ผลิตภัณฑ์และสิ่งของเครื่องใช้ จึงมีความประณีตสวยงาม อาทิ กะเหล็บ เป็นเครื่องจักสานที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาชาวไทดำ มีลักษณะคล้ายกระบุง และเปรียบเสมือนกระเป๋าส่งสำหรับใส่สิ่งของของชาวไทดำมาตั้งแต่โบราณ การปักหน้าหมอน คือ นำเศษผ้า มาปักที่หมอนเป็นลวดลายต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายสะท้อนความเชื่อของชาติพันธุ์ 3) ภูมิปัญญาด้านการแสดงและการแต่งกาย ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาติพันธุ์ และการทอผ้าลายแตงโมที่เป็นลายเฉพาะที่แสดงถึงชาติพันธุ์ และการฟ้อนแคน เป็นภูมิปัญญาของไทดำเพื่อเป็นการสร้างความสนุกสนาน และ 4) ภูมิปัญญาด้านการเล่นพื้นถิ่น อาทิ อังก้อน คล้ายการโยนลูกช่วง

3. สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) การกำหนดภารกิจ การกำหนดภารกิจ การกำหนดวัตถุประสงค์ การสร้างกลยุทธ์ต้องเริ่มตั้งแต่การปลูกฝังให้รู้จักเข้าใจในเรื่องของความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และอาหารท้องถิ่น สืบสานจากรุ่นสู่รุ่น การกำหนดโครงการหรือแนวทางการถ่ายทอดและมอบความรู้เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำผ่านงาน ศิลปะ วัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ การสืบทอดการดำรงชีวิตประจำวันยังคงผูกพันกับประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิมอยู่เป็นอันมาก ลักษณะทางสังคมของไทดำยังคงรักษาขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและพิธีกรรม ไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในความเป็นปึกแผ่น สามัคคี 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ การสืบทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านลักษณะโครงสร้างบ้านอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยทรงดำความโดดเด่นของโครงสร้างบ้านไทยทรงดำ หรือบ้านลาวที่แตกต่างจากลักษณะของบ้านทรงไทยทั่วไปรวมถึงพิธีกรรมทางจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับตัวเรือนของบ้านในทุกขั้นตอนของการสร้างบ้านล้วนเป็นความภาคภูมิใจของชาวไทยทรงดำ ที่อาศัยในชุมชนชาวไทยทรงดำอำเภอไทรย้อย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเต็มใจในการนำเสนอและถ่ายทอดทุนทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษให้กับผู้มาเยี่ยมชม และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับชาวไทยทรงดำ ควรจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

ในรูปแบบเพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์วิถีชีวิต ประกอบด้วย (1) กิจกรรมค่ายการเรียนรู้และอนุรักษ์บ้านไทยทรงดำ (2) เรียนรู้พิธีกรรมเกี่ยวกับเฮือนที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ (3) หัตถกรรมของที่ระลึกอัตลักษณ์ไทยทรงดำ และ (4) เรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่น วัฒนธรรมอาหารไทยทรงดำ เป็นต้น 3) การสร้างกลยุทธ์ การอนุรักษ์เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ภาษาพูด และภาษาเขียน อาชีพ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับดำรงชีวิตประจำวันที่ยังคงผูกพันกับประเพณี พิธีกรรม ภาษา ของไทยทรงดำ ชุมชนไทยทรงดำ ตำบลหนองปรัง อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี ถือเป็นตัวนำกำเนิดแห่งแรกในประเทศไทย สิ่งที่ยึดโยงความเป็นไทยคือพิธีกรรม ความเชื่อการนับถือผีซึ่งเปรียบเสมือนรากแก้วทางวัฒนธรรมทำให้ผ้าทอไทยทรงดำดำรงอยู่ การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอไทยทรงดำทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนโครงการ กิจกรรมต่างๆ และอาศัยความร่วมมือขององค์กรหน่วยงานต่างๆ ซึ่งมีแนวทางดังนี้ (1) การสร้างองค์ความรู้ (2) การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และศูนย์เรียนรู้ (3) ประชาสัมพันธ์ชาวบ้านที่ เข้าใจวัฒนธรรมและเข้ากับชุมชนได้ดี (4) กระบวนการสืบทอดและหลักสูตร (5) กิจกรรมงานประเพณี (6) การสร้างเครือข่าย (7) การจัดตั้งกลุ่มทอผ้า (8) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และมียุทธศาสตร์การสร้างแนวทางเชิงพื้นที่ ได้แก่ (1) การระดมความร่วมมือ (2) การกระตุ้นผู้นำ (3) การสร้างแรงจูงใจในการสืบทอด ปักจียและเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ คือ ปักจียภายใน ได้แก่ (1) สำนักทางชาติพันธุ์ (2) ทนทางวัฒนธรรม (3) สมาชิกในชุมชน (4) ผู้นำชุมชน และปักจียภายนอก ได้แก่ (1) ภาครัฐ (2) ภาคเอกชน (3) ภาควิชาการ และ 4) การประเมินผล ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) หน่วยงานภายนอกที่มีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรัง เกษตรอำเภอยะย้อย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมและโครงการ ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี (2) มุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ที่มีต่อการเข้ามามีส่วนงานของหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในพื้นที่ อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี ถือเป็นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งยังทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำเป็นที่รู้จัก และผู้คนกลับมาสนใจอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยทรงดำมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการเพิ่มเติมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน การพัฒนา และการฟื้นฟูทั้ง การอ่านและการเขียนภาษาไทยทรงดำที่กำลังเลือนหาย จะเป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการของชาวไทยทรงดำมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสำรวจชุมชนต้นแบบชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) การสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ และปลูกฝัง อบรมสั่งสอนในเรื่องสำเนียงเสียงภาษา ในเรื่องภาษาไททรงดำท้องถิ่นแบบเดิม เช่น อักษรภาษาเขียน การพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ภาษาที่เป็นของตนเอง 2) การจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยปัจจุบันก็ยังมีกิจกรรมท้องถิ่นไททรงดำอยู่เสมอ อย่างน้อยปีละ 1 ถึง 2 ครั้ง การแสดง ร้องรำ ฟ้อน เช่น อิน กลอน ฟ้อน แคน ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ 3) การสร้างอาชีพเสริม ชาวไทยทรงดำขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ เช่น ทำการเกษตร ทำเครื่องจักรสาน และการเลี้ยงหม่อนไหมทอผ้า สามารถช่วย

ส่งเสริมโดยการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักกันโดยแพร่หลาย และ4) การแก้ไขปัญหา เปิดเวทีในด้านกิจกรรมที่เราต้องช่วยกันนำเสนอชาติพันธุ์ไททรงดำเข้าที่ประชุมเพื่อวางแผนสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อจะได้เล็งเห็นความสำคัญประเพณีอันดีงามของชาวไททรงดำ และใช้เป็นแนวทางพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา กรุดนาค และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนไทดำอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า 1. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ของชาวไทดำ มี 3 ด้าน คือ 1.1) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการลดทอนอัตลักษณ์วัฒนธรรมมีผลต่อการสนับสนุนและส่งเสริมข้อมูลเชิงเศรษฐกิจ ในลักษณะการอยู่ร่วมกันและขับเคลื่อนไปตามกระแสวัฒนธรรมชาติ 1.2) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์วัฒนธรรม มีลักษณะปรับเปลี่ยนโดยพฤติกรรมการแสดงออกเพื่อตอบสนองต่อเศรษฐกิจและ 1.3) เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ในลักษณะแพร่ขยายอัตลักษณ์วัฒนธรรม มีลักษณะเชิงลบมากกว่าเชิงบวกโดยลดทอนอัตลักษณ์มากกว่าสนับสนุนหรือฟื้นฟูและ 2) แนวทางการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 5 ด้าน คือ 2.1) การเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 2.2) การสร้างความตระหนักคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ 2.3) การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางสังคม 2.4) การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในทุนวัฒนธรรมของชุมชน และ 2.5) การส่งเสริมการดำเนินชีวิตในความเป็นชาติพันธุ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวดี อึ้งโพธิ์ และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีในภาวะวิกฤตของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ผลการศึกษาพบว่า 1) ขาดความรู้วัฒนธรรมดนตรีมอแกน เพื่อการฟื้นฟูได้แก่ ขาดความรู้วัฒนธรรมดนตรีมอแกนและขาดความรู้ด้านเครื่องดนตรีก่าตึง นอกจากนี้ยังเกิดเยาวชนนักดนตรีมอแกนรุ่นใหม่จำนวน 9 คน 2) แนวทางและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การค้นหาตัวแทนชุมชนและภาคีเครือข่ายเข้าร่วมกระบวนการฟื้นฟู 2) การกำหนดเป้าหมายการมีส่วนร่วมและบทบาทผู้เข้าร่วม 3) การศึกษาผลสะท้อนกลับและการทบทวนหลังปฏิบัติงานและ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลของกระบวนการฟื้นฟูและสืบทอดดนตรีมอแกนกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลกลุ่มอื่นๆ ข้อเสนอแนะด้านการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพราะเป็นบุคคลสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมต่อไป ควรพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมดนตรีของชาวมอแกนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับปฏิบัติการและระดับนโยบาย

2. การถอดบทเรียนการท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) การเรียนรู้เมื่อเริ่มต้นโครงการ กระบวนการสร้างความรู้ของชุมชนเป็นการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน กลุ่ม องค์กร และเครือข่าย ในด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ 2) การเรียนรู้ระหว่างโครงการ การจัดศูนย์การเรียนรู้และศูนย์การพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะ จึงควรนำเสนอให้เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ชัดเจน การสืบทอดภาษาพูด และภาษาเขียน อาชีพ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ การดำรงชีวิตประจำวันยังคงผูกพันกับประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิม 3) การเรียนรู้หลังสิ้นสุดโครงการ การร่วมกันประชุมเพื่อวางแผนสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อจะได้เล็งเห็นความสำคัญประเพณีอันดีงามของชาวไททรงดำ และใช้เป็นแนวทางพัฒนาสืบไป คนรุ่นหลังได้สืบทอดปฏิบัติกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในเรื่องของประเพณี

และวัฒนธรรมไทยทรงดำ ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ แกงหน่อส้ม ผักจ๊ับ (ผักนำมาคลุกกับเครื่องปรุง เช่น น้ำปลาร้า) แจ่วปลา ซึ่งวัตถุดิบในการปรุงอาหารนั้น จะหาได้จากในหมู่บ้าน และมีวิธีการปรุงอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) ภูมิปัญญาด้านศิลปะและงานฝีมือ 3) ภูมิปัญญาด้านการแต่งกายและการแต่งกาย ภูมิปัญญาทางด้านการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาติพันธุ์ และการทอผ้าที่ลายแตงโมที่เป็นลายเฉพาะที่แสดงถึงชาติพันธุ์ การฟ้อนแคน ที่เป็นภูมิปัญญาของไทยดำ เพื่อเป็นการสร้างความสนุกสนาน และ 4) ภูมิปัญญาด้านการเล่นพื้นดิน อันกอน (คล้ายการโยนลูกช่วง) สอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ อาจสมบัติ (2555) ได้วิจัยเรื่อง รัชชาติ ชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ไทยดำ พบว่า ชาวไทยดำก็เป็นเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่ถูกอิทธิพลของรัชชาติและวาทกรรมความทันสมัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตน บทความนี้ได้นำกรณีศึกษาชาวไทยดำมาอธิบายการแปรเปลี่ยนไปมาในการแสดงออกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นว่า การแสดงอัตลักษณ์ที่แปรเปลี่ยนไปมานี้ เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ชาวไทยดำไม่อาจปฏิเสธได้ โดยเฉพาะเมื่อประเทศเข้าสู่กระแสแห่งรัชชาติรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้มีอิทธิพลอย่างมากที่ทำให้ “คนอื่น” กลายเป็นคนไทย และส่งผลต่อความอิทธิพลเหลือในการแสดงออกอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวไทยดำ โดยอาศัยกรอบความคิดของธงชัย วินิจจะกูล ในประเด็น “คนอื่นภายในชาติเดียวกัน” และ “ชาวบ้านนอก” ที่ทำให้เป็นไทยได้มาใช้ในการอธิบาย พร้อมทั้งวิเคราะห์การช่วงชิงความหมายผ่านกิจกรรมงานประจำปีไทยดำ และอัมพิกา ชุมมัตยา และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ในการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ การวิจัยนี้เป็นการนำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองเก่าของเชียงใหม่ บริเวณชุมชนริมคลองแม่ข่าที่กำลังประสบปัญหาเรื่องพื้นที่สาธารณะและที่อยู่อาศัยของชุมชนผู้มีรายได้น้อยโดยบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนรู้สถาปัตยกรรมเมืองกลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์และการสังเกตจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อมจริงสู่การปฏิบัติการออกแบบพื้นที่สาธารณะร่วมกับชุมชน เพื่อการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองในลักษณะของการจัดการที่อยู่อาศัยแบบการแบ่งปันที่ดินเพื่อประสานประโยชน์การใช้ที่ดินร่วมกันในฐานะ “พื้นที่สาธารณะ” ของเมืองและเพื่อขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บทเรียนนี้พบว่า กระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดการผสมผสานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชน นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญอย่างมีประสิทธิภาพ และกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองโดยชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นช่องทางที่สามารถสื่อสารระหว่างชุมชนสู่หน่วยงานท้องถิ่นและเมืองอีกทางหนึ่ง กิจกรรมเชิงปฏิบัติการทั้งหลายที่เกิดจากการบูรณาการและการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ใหม่ในการปรับปรุงฟื้นฟูเมือง อันจะต้นแบบของการวางแผนและกำหนดนโยบายพัฒนาเมืองของท้องถิ่นในอนาคตอย่างยั่งยืน

3. สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชนชาติพันธุ์ของชุมชนไทยทรงดำเขาย้อยจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ 1) การกำหนดภารกิจ การกำหนดภารกิจ การกำหนดวัตถุประสงค์ การสร้างกลยุทธ์ต้องเริ่มตั้งแต่การปลูกฝังให้รู้จักเข้าใจในเรื่องของความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และอาหารท้องถิ่น สืบสานจากรุ่นสู่รุ่น 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ การสืบทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านลักษณะโครงสร้างบ้านอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ ความโดดเด่นของโครงสร้างบ้านไทยทรงดำ ประกอบด้วย (1) กิจกรรมค่ายการเรียนรู้และอนุรักษ์บ้านไทยทรงดำ

(2) เรียนรู้พิธีกรรมเกี่ยวกับเชื้อชาติพันธุ์ไทยทรงดำ (3) หัตถกรรมของที่ระลึกอัตลักษณ์ไทยทรงดำ และ (4) เรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่น วัฒนธรรมอาหารไทยทรงดำ เป็นต้น 3) การสร้างกลยุทธ์ การอนุรักษ์เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ภาษาพูด และภาษาเขียน อาชีพ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับดำรงชีวิตประจำวันที่ยังคงผูกพันกับประเพณี พิธีกรรม ภาษา ของไทยทรงดำ ชุมชนไทยทรงดำ ประกอบด้วย (1) การสร้างองค์ความรู้ (2) การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และศูนย์เรียนรู้ (3) ประชาชนชาวบ้านที่เข้าใจวัฒนธรรมและเข้ากับชุมชนได้ดี (4) กระบวนการสืบทอดและหลักสูตร (5) กิจกรรมงานประเพณี (6) การสร้างเครือข่าย (7) การจัดตั้งกลุ่มทอผ้า (8) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และมียุทธศาสตร์การสร้างแนวทางเชิงพื้นที่ ได้แก่ (1) การระดมความร่วมมือ (2) การกระตุ้นผู้นำ (3) การสร้างแรงจูงใจในการสืบทอด ปักจ้ายและเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ คือ ปักจ้ายภายใน ได้แก่ (1) สำนักทางชาติพันธุ์ (2) ทูตทางวัฒนธรรม (3) สมาชิกในชุมชน (4) ผู้นำชุมชน และปักจ้ายภายนอก ได้แก่ (1) ภาครัฐ (2) ภาคเอกชน (3) ภาควิชาการ และ 4) การประเมินผล ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) หน่วยงานภายนอก สามารถแสดงบทบาทพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยทรงดำของพื้นที่ (2) ทศนคติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ที่สะท้อนการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอก ที่มุ่งพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ทั้งนี้ หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเสนอกิจกรรมที่สนับสนุน พัฒนา และฟื้นฟูอัตลักษณ์ไทยทรงดำ อาทิ การอ่าน การเขียนภาษาไทยทรงดำที่กำลังเลือนหาย ย่อมเป็นประโยชน์ และตรงกับความต้องการของไทยทรงดำเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวารกรณ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถี กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การสร้างและการพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ในบริบทของชุมชนท่องเที่ยววิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม พบว่ามีแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านสืบสานอัตลักษณ์วัฒนธรรมชาวลาวครั้ง 2) ด้านส่งเสริมกลุ่มอาชีพ กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้า กลุ่ม OTOP 3) ด้านการจัดกิจกรรมของเครือข่าย แบ่งออกเป็น 2 กิจกรรมใหญ่ ๆ ดังนี้ 3.1) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่าย (1) สร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้ง (2) มีการประชุมคณะกรรมการเครือข่าย และจัดประชุมสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี (3) มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกของเครือข่าย คณะกรรมการเครือข่าย กับเครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว (4) ศึกษาดูงานกับเครือข่ายท่องเที่ยวและชุมชนต้นแบบ 3.2) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวลาวครั้ง และ 4) ด้านการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่ม ชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม สรุปได้ว่า เครือข่ายคนไทยเชื้อสายลาวครั้งจังหวัดนครปฐม เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการจากกระบวนการวิจัยโดยมีกิจกรรมสร้างเครือข่ายดังนี้ “เวทีสังเคราะห์แผนพัฒนาเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน” “เวที focus group” กิจกรรมสัญจรเยี่ยมเพื่อนในชุมชนลาวครั้งพื้นที่อื่น ๆ เวทีจัดกิจกรรมนาร่อง โดยเป็นกิจกรรมที่ทดลองจัดการท่องเที่ยว และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “เวทีวิพากษ์แผนการจัดการเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน” และจดทะเบียนเครือข่ายคนไทยเชื้อสายลาวครั้งกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิศา แสงวิเชียร และคณะ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านไทยทรงดำอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีร่องรอยการสืบทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ่านลักษณะโครงสร้างบ้านอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยทรงดำความโดดเด่นของโครงสร้างบ้านไทย

ทรงดำหรือบ้านลาวที่แตกต่างจากลักษณะของบ้านทรงไทยทั่วไปรวมถึงพิธีกรรมทางจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับตัวเรือนของบ้านในทุกขั้นตอนของการสร้างบ้านล้วนเป็นความภาคภูมิใจของชาวไทยทรงดำที่อาศัยในชุมชนชาวไทยทรงดำ อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเต็มใจในการนำเสนอและถ่ายทอดทุนทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษให้กับผู้มาเยี่ยมชม และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับชาวไทยทรงดำ ควรจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบเพื่อการเรียนรู้และอนุรักษ์วิถีชีวิต ประกอบด้วย 1) กิจกรรมค่ายการเรียนรู้และอนุรักษ์บ้านไทยทรงดำ 2) เรียนรู้พิธีกรรมเกี่ยวกับเฮือนที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ 3) หัตถกรรมของที่ระลึกอัตลักษณ์ไทยทรงดำ และ 4) เรียนรู้การทำอาหารพื้นถิ่น วัฒนธรรมอาหารไทยทรงดำ เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป 1. ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำสากลและภายในประเทศ สามารถเชื่อมโยงกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงภูมิหลัง และแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำทั่วทุกภูมิภาค 2. ชาวไทยทรงดำ ต้องมีหลักสูตรการเรียนการเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อาทิ ประเพณี การละเล่น การทอผ้า และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 3. การฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีของชาวไทยทรงดำให้กลับคืนมา เพื่อสะท้อนการมีอยู่ของชาติพันธุ์ที่แพร่กระจายอยู่ทั่วไปในภูมิภาคอาเซียน 2. ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 2.1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำสากลและภายในประเทศ ควรมีการเชื่อมโยงกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงภูมิหลัง และแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำทั่วทุกภูมิภาค 2.2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ชาวไทยทรงดำ ควรมีหลักสูตรการเรียนการเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำ อาทิ ประเพณี การละเล่น การทอผ้า และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 2.3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีของชาวไทยทรงดำให้กลับคืนมา เพื่อสะท้อนการมีอยู่ของชาติพันธุ์ที่แพร่กระจายอยู่ทั่วไปในภูมิภาคอาเซียน

บรรณานุกรม

- ณรงค์ อาจสมิตติ. (2555). รัชชาติ ชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ไทดำ. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา, 31(2), 53-78.
- ธนิศา แสงวิเชียร และคณะ. (2563). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านไทยทรงดำ อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี. Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University, 12(1), 180-199.
- นริศรา กรุดนาค และคณะ. (2565). อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนไทดำอำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 5(2), 79-98.
- ภณธร ปุฒิน้อย และคณะ. (2567). การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ ในเขตพื้นที่บ้านห้วยห้าง ตำบลหนองหลุม อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี. Journal of Modern Learning Development, 9(3), 140-150.
- มาเชียล ดัสเซ และคณะ. (2519). ปัญหาการเมืองชนชาติเผ่าไทยในเอเชีย เวียดนาม พม่า จีน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คำการพิมพ์.
- เรวดี อังโพธิ์ และคณะ. (2562). การฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีในภาวะวิกฤตของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 11(2), 201.

- วรากรณ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ. (2564). การพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถี กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม. . วารสารวิชาการ มทร. สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 6(2), 194.
- สุภาวิณี โบว์สุวรรณ และคณะ. (2565). การจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบุรี. . วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6(1), 250-264.
- อัชรี กุลบุตร และคณะ. (2567). รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(4), 137-157.
- อัมพิกา ชุมมัตยา และคณะ. (2562). การถอดบทเรียนจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ในการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 12(2), 216-232.